

**List Ignacego Buszkiewicza
ze zbiorów izby pamięci SP nr 8 im. Powstańców Wielkopolskich w Koninie**

Łuszczewo dnia 10.III.1970 r.

Kochane dzieci!

Na wstępie mojego listu chcę Wam podziękować za pamięć o nas Powstańcach Wielkopolskich no i oczywiście przyjmuje zaproszenie na mającą się odbyć uroczystość nadaniu szkoły im. „Powstańców Wielkopolskich”.

Nawiązując z Wami, Kochane Dzieci kontakt, będę się starał stopniowo Was zapoznawać ze sprawami Was interesującymi, będę się starał w miarę pamięci odtworzyć niektóre wydarzenia:

Na wstępie moje dane personalne: nazywam się Buszkiewicz Ignacy syn Andrzeja ur. w roku 1899 w maj. Buszkowo, pow. Konin, zamieszkały obecnie w Łuszczewie, pow. Konin.

Z ruchem Powstańczym zetknąłem się gdzieś w listopadzie 1918 roku, a pod koniec grudnia tegoż roku wstąpiłem w szeregi powstańcze.

Oddział nasz formował się w Kruszwicy, która w owym czasie była wolna od Niemców, po otrzymaniu broni i częściowo umundurowania niemieckiego ruszyliśmy na Inowrocław wypędzając zeń Niemców.

Po wypędzeniu Niemców z Inowrocławia, luźne grupy Powstańcze zaczęto organizować w większe formacje wojskowe w celu skuteczniejszych i zorganizowanych walk wyzwoleńczych. Zgrupowanie moje otrzymała nazwę 5-ty pułk Strzelców Wielkopolskich, zostałem wcielony do 3-ciej komp., 1-szego Batalionu tegoż pułku.

Po Inowrocławiu ruszyliśmy na walki wyzwolenicze

Kierując się na Złotniki Kujawski, Brzozę, Łabiszyn, Dąbrówka, Opoki, Tarków Zagajewice Rojewo, Gniewkowo i po wypadzie pod Bydgoszcz ruszyliśmy w stronę Nakła. To by było tyle do naszej marszruty bojowej.

Co do Powstańców, to rekrutowali się z okolicznych wsi i miasteczek i był duży odsetek Powstańców z byłych żołnierzy niemieckich narodowości polskiej. Ci ostatni tworzyli trzon naszej jednostki ponieważ posiadali wyszkolenie bojowe i z nich rekrutowali się nasi dowódcy tacy jak: D-ca naszej komp. por. Słabęcki dow. Baonu kap. Szumieniewski D-ca pułku, pułk. W[...]ński. Byli to Polacy – Patrioci i dobrzy oficerowie którzy nas prowadzili dzielnie szlakiem walk wyzwoleniczych.

Tak, Kochane Dzieci jak na jeden list to byście mieli może dosyć tych wstępnych wiadomości. W następnym liście będę się starał opisać dalsze szczegóły swoich przeżyć Powstańczych.

A teraz co do zdjęcia o które prosicie, to nie mam takiego, ale gdy się trochę ociepli to się postaram o zdjęcie i Wam wyślę. Tymi słowami chce zakończyć ten list, łącząc wyrazy Pozdrowienia dla całej kl. IV b życząc Wam Wszystkim łącznie z wychowawcą, dobrego Zdrowia, Dużo Radości i sukcesów w nauce.

Tego życzy Wam Powstanie Wielkopolski
Buszkiewicz Ig.

[Zachowana pisownia oryginalna]

List Franciszka Zandeckiego
ze zbiorów izby pamięci SP nr 8 im. Powstańców Wielkopolskich w Koninie

Kopydłówek dn. 3.IV.70 r.

Drodzy Uczniowie

W odpowiedzi na wasz list pragnę Wam przedstawić genezę powstania wielkopolskiego oraz własne przeżycia. Bardzo jestem zadowolony z faktu, że Wasza szkoła otrzymuje imię „Powstańców Wielkopolskich”, gdyż my powstańcy mieliśmy możliwość tylko ukończenia szkoły niemieckiej. 9 listopada 1918 roku w Niemczech wybuchła rewolucja, która miała wpływ na sparaliżowanie aparatu państwowego zaborcy. Nie bez echa minęła ona również wśród ludności polskiej, która pragnęła zjednoczenia z Polską. 12 listopada powstaje w Poznaniu Naczelna Rada Ludowa, która rozwija propagandę apelując, aby Wielkopolskę przyłączyć do Polski. W Wielkopolsce jednak funkcjonują jeszcze władze zaborcze, które są wspomagane przez bojówki nacjonalistyczne napływające z Rzeszy. Bojówki te terroryzowały ludność polską. W tym samym czasie Polacy tworzą organizacje podziemne, które przygotowywały broń. 26 grudnia rozchodzi się wiadomość, że do Poznania przyjeżdża znakomity pianista i patriota Ignacy Paderewski. Ludzie mówili o nim że to ten, który przekonywał aliantów że Polska jeszcze nie zginęła. Na ulice wylegają wielotysięczne tłumy witające entuzjastycznie Paderewskiego. Ja również uczestniczyłem w tym powitaniu, gdyż

na wieść o rewolucji w Niemczech uciekłem ze szpitala w Polczynie, gdzie odbywałem kurację po odniesionej ranie w I wojnie światowej, do Poznania. W powitaniu brali udział również harcerze, którzy najbardziej okazali się prezentowali. 27 grudnia odbywa się demonstracja pod hotelem Bazar, gdzie rezyduje Paderewski. W tym czasie Niemcy demolują lokal Naczelnej Rady Ludowej. Do ataku ruszają kompanie polskie Straży Bezpieczeństwa. Ginie wtedy pierwszy powstańiec plutonowy Franciszek Ratajczak. Oswobodzony został ratusz i pałac cesarski i zatknięto flagę Polski z białym orłem. Otrzymałem rozkaz aby wyruszyć na dworzec i rozbrajać Niemców oraz pociągi wojskowe. Niemcy zostali rozbrojeni. Czekaliśmy tylko na pociągi. W tym samym czasie dostałem rozkaz aby zdobyć szpital wojskowy. Po kilku godzinach walk szpital został zdobyty i wróciliśmy na dworzec, gdzie nadchodził ostatni pociąg wojskowy niemiecki. Walki o ten pociąg trwały 6 godzin. W początku stycznia Poznań został zdobyty. W okresie od 27 grudnia do 16 stycznia 1919 roku powstanie osiągnęło decydujące sukcesy militarne i polityczne.

Głównym dowódcą powstania był wtedy major Stanisław Taczak. Walki toczyły się na trzech frontach: na północy wzdłuż Noteci, na południu wzdłuż linii kolejowej Rawicz-Ostrów, na zachodzie wzdłuż jezior i błot obrzańskich. Z powodu braku wojska w Inowrocławiu wyruszyliśmy do pomocy tamtejszym jednostkom. Utworzyliśmy pluton powstańczy w Tucznie pod dowództwem porucznika Lewandowskiego. Po zdobyciu broni walczyliśmy na froncie wzdłuż Noteci na odcinku Złotniki Kujawskie, Tarkowa aż do Nowej Wsi. Na odcinku Tarkowskim poległo wtedy 7 powstańców, ale Niemcy nie zdołali nas powstrzymać i zdobyliśmy nowe tereny. Na tym się kończy mój udział w powstaniu, gdyż z powodu złego stanu zdrowia zostałem zwolniony 19. I. 1919 roku. Powstanie Wielkopolskie było czynem zbrojnym o dużym znaczeniu. Zakończyło się ono ostatecznym powrotem Polski na wszystkie ziemie piastowskie po granice na Odrze i nysie Łużyckiej.

Zandecki Franciszek

[Zachowana pisownia oryginalna]

**List nieznanego powstańca
ze zbiorów izby pamięci SP nr 8 im. Powstańców Wielkopolskich w Koninie**

[...]

byli pruscy żołnierze polacy zaczęli się organizować i o godz. 22 gdy wyruszyło na byłych wojskowych i kilku młodocianych pieszo przez lasy puszczy nadnoteckiej w kierunku Wroniek, gdzie tworzył się baon Wronieckij pod Dcą [Łatuszewskim?]. Po całonocnym marszu dotarliśmy do Wroniek. Po krótkim odpoczynku we Wronkach poinformowano nas o tworzącym się baonie powstańców. Dowództwo baonu przyjęło nas ochoczo w swe szeregi, obiecano nas uzbroić i razem [...] ruszyć na wyzwolenie Drawska. [...]

[...] wolną i niepodległą Polskę. W marcu 1919 r. przydzielono nas do 9 pułku Strzelców Wlkp. Drawsko wyzwolono dnia 18 stycznia 1920 r. na mocy zarządzenia Komisji Alianckiej a granicę Rzeczypospolitej utworzono lewy brzeg Noteci.

Po zdemobilizowaniu z wojska zorganizowaliśmy Związek Powstańców i Wojskowych. W cześć powstał projekt pobudowania pomnika „Wdzięczności ku chwale poległym” w Drawsku czynem społecznym. W tym celu zwołano Komitet budowy pomnika, który się zajął budową. Plan został zrealizowany i przy szkole podstawowej pomnik został 14 lipca [1926?] poświęcony. Hordy hitlerowskie w 1939 r. zniszczyły pomnik, a w 1947 r. ponownie pobudowany z inicjatywy Powstańców Wlkp.

[Zachowana pisownia oryginalna]